
MONITORING IN ZUID-LIMBURG: DE KUNDERBERG EN PUTBERG

Ingo Janssen

Begin April kreeg ik de kans om vroedmeesterpadden te gaan monitoren in Zuid-Limburg, dit naar aanleiding van de wens het Meetnet uit te breiden met enkele telgebieden voor de vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad. Naast monitoring in enkele gebieden probeer ik ook nieuwe waarnemers te vinden die het monitoren vanaf volgend jaar willen overnemen.

Hoewel ik verschillende gebieden bezocht heb schrijf ik hier over twee gebieden die ik reeds in mijn jeugd regelmatig bezocht; de Putberg en de Kunderberg. Enkele dagen voor aanvang van mijn studie Biologie ving ik nabij de Kunderberg mijn eerste vroedmeesterpad, sindsdien hebben de padden, salamanders en ander kruipend gedierte mijn bijzondere interesse.

De Kunderberg

Dit westelijk van Heerlen gelegen natuurreservaat (SBB) is vooral bij botanici bekend vanwege het oude kalkgrasland. Begin jaren tachtig monitoorde ik hier vogels. Soorten als de geelgors, steenuil en vooral de grauwe gors waren destijds de krenten in de pap. Nu kom ik er dus om de herpetofauna te monitoren en ook die is de moeite waard. De vroedmeesterpad komt hier van oudsher voor en hoewel er momenteel slechts één poel door de dieren wordt gebruikt voor voortplanting lijkt de populatie hier niet direct bedreigd. Een onlangs aangelegde regenwaterbuffer is binnen een jaar ontdekt door de vroedmeesterpad, vanuit een stenen muurtje aan de oever roepen hier reeds enkele dieren, larven heb ik er echter nog niet gezien. Oostelijk van de Kunderberg leeft een kleine groep vroedmeesterpadden in een verlaten kalksteengroeve. De twee poelen die hier liggen zijn echter verland zodat voortplanting onmogelijk is geworden. Wel zijn hier dit jaar nog enkele roepende dieren gehoord, ze zitten er dus nog steeds!

Naast de vroedmeesterpad komen er uiteraard ook andere amfibieën voor. Het meest algemeen is de alpenwatersalamander, die komt in alle watertjes binnen het gebied voor. Ook de gewone pad is een gewone verschijning. Zeldzamer zijn de bruine kikker en kleine watersalamander, zij worden

slechts sporadisch waargenomen. De kamsalamander, die ook uit dit gebied gemeld wordt, heb ik hier helaas nog niet gezien.

De Putberg

Niet ver van de Kunderberg ligt de Putberg, een hellingbos omringd door graslanden met graften en hagen. Ook hier wordt sinds april gemonitord. Het lijkt erop dat de vroedmeesterpad hier is verdwenen, waarschijnlijk als gevolg van het verlanden van het voortplantingsbiotoop. Ik heb het diertje niet meer gezien of gehoord. Net als op de Kunderberg zijn de alpenwatersalamander en de gewone pad het meest algemeen, terwijl bruine kikker en kleine watersalamander zeldzaam zijn. De absolute topattractie van dit terrein is voor mij echter de vuursalamander. De herkomst is onduidelijk; er zijn uitzettingen in dit gebied bekend (med. R. Gubbels) maar er is ook een historische melding uit de buurt. Tot nu toe is er dertien keer een volwassen vuursalamander gezien en dit jaar werden er maximaal zestien larven geteld. Deze larven worden afgezet in een bronpoel, het enige watertje waarin zij geen concurrentie ondervinden van de alpenwatersalamander, die in dit gebied in hoge dichtheden voorkomt.

Toekomst

Enkele weken geleden is het langverwachte soortbeschermingsplan voor de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad verschenen. De hierin aangekondigde maatregelen behelzen, naast een aanzienlijke verhoging van het aantal voortplantingswateren, ook verbetering van het landbiotoop, denk hierbij vooral aan kleine landschapselementen zoals heggen, graften en dergelijke.

Het aantal poelen op de Kunderberg en Putberg zal verveelvoudigen zodat de vroedmeesterpad hier weer voldoende voortplantingswateren heeft. De voorgestelde aaneenschakeling van de Kunderberg, Putberg en het nabij gelegen Imstenraderbosch zal hopelijk leiden tot een groter, op zichzelf staand, leefgebied voor de vroedmeesterpad aan de rand van de Oostelijke Mijnstreek.

Inmiddels hebben zich enkele waarnemers gemeld om binnen dit prachtige en rijke leefgebied de amfibieën te gaan monitoren. Zij gaan de komende jaren een zeer interessante periode tegemoet. Naast de vroedmeesterpad zullen ook andere soorten kunnen profiteren van de uitbreiding van het aantal

poelen. Het zal interessant zijn om te zien hoe de kolonisatie van die nieuwe poelen geschiedt.

Ik wens Jo Bindels, Eric Theunissen, Marlies Consten, Mevr. Kamzol, A. Feinaut en Jeroen Hensgens dan ook zeer veel succes bij het monitoren.

MONITOREN VAN JUVENIELTJES

Wie de handleiding grondig heeft doorgelezen is het wel eens tegengekomen: het zoeken van juvenieltjes als inventarisatiemethode. Bij nadere bestudering van de telformulieren blijkt dat maar heel weinig mensen ook daadwerkelijk gebruik maken van deze methode. Ten onrechte, zoals hieronder blijkt.

Dit jaar hebben we voor het Meetnet Amfibieën een methode opgesteld om de telgebieden te beschrijven. Deze beschrijvingen worden gebruikt voor de trendanalyses. Om de praktische kanten van de methode in het veld uit te proberen hebben Annie Zuiderwijk en ik in de maand juli drie totaal verschillende telgebieden bezocht: een bosheidegebied op zandgrond, een recreatiegebied in een kleipolder en een duingebied. Tijdens het beschrijven van de verschillende wateren viel het ons op hoeveel pas gemetamorfoseerde kikkers en padjes er te vinden waren. Bij sommige wateren waren het er soms zelfs zo veel, dat we ons nauwelijks konden verroeren zonder enkele van deze centimeter grote beestjes te vertrappen.

Langs de wateren zagen we juvenieltjes van gewone pad, rugstreeppad, heikikker en bruine kikker. Wat erg opviel was het grootte verschil tussen de (rugstreep)padjes en de kikkers, waarbij de eerste duidelijk een slag kleiner waren. Omdat de diertjes zich allemaal nog langs en op de oever van het water ophielden leek de conclusie gerechtvaardigd dat ze ook daadwerkelijk uit dat betreffende water gekropen zijn. De geringe grootte en nog heel gladde rughuid gaf de indruk dat dit nog kort ervoor moet zijn gebeurd. Iets verder van het water vandaan werden ook juveniele kikkers en padjes gevonden, deze waren al duidelijk iets gegroeid en hadden een ruwere rughuid. Van deze diertje is het natuurlijk lang niet altijd duidelijk in welk water ze ter wereld zijn gekomen.

Het bezoek aan de duinen was een bezoek aan mijn eigen telgebied in de Amsterdamse

Waterleidingduinen. Groot was mijn verbazing dat we hier op twee nieuwe locaties ook juvenieltjes van de rugstreeppad vonden. Na enig speurwerk konden we ook nog wat larven ontdekken. En dat terwijl ik dit voorjaar op twee goede koor-avonden van de rugstreeppad was wezen luisteren en op beide locaties niets had gehoord!

Tijdens veldbezoeken in de maand augustus vonden we ook op veel plaatsen juveniele groene kikkers. Ook daarvan laten de jonge dieren zich goed tellen.

Een bezoek aan je telgebied in de periode dat de pas gemetamorfoseerde dieren het land op komen kan dus zeer de moeite waard zijn. Het op deze manier inventariseren vraagt niet veel tijd en moeite. Je loopt eenvoudigweg overdag langs de oever van het water en speurt op de grens van nat en droog goed naar kleine huppende dingentjes. Als de wateren in je gebied dicht bij elkaar liggen, zoek dan vooral dicht langs de oever om enige zekerheid te hebben waar de kleine diertjes vandaan komen. Als je niet zeker weet uit welk water de juvenieltjes vandaan komen, vermeldt ze dan bij de opmerkingen op het telformulier.

Het zoeken naar juvenieltjes is een goede aanvulling op het 'normale' inventarisatiewerk. Vooropgesteld dat je paar scherpe ogen of een goede bril meeneemt en vooral op je tenen kunt lopen. En, ook heel belangrijk, het is heel erg leuk. (AG)

